

Nr 135

Av herr Munktell m. fl., om bemyndigande för Kungl. Maj:t att till Europarådet avgiva viss förklaring rörande den europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna.

Europarådets konvention angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna av den 4 november 1950 kan betraktas som den mest betydelsefulla av efterkrigstidens rättighetsförklaringar. Den trädde i kraft den 3 september 1954. Ett tilläggsprotokoll av den 20 mars 1952 avseende vissa särskilda rättigheter trädde i kraft något senare, den 18 maj 1954. Sverige var ett av de första länder, som godkände konventionen, vilken sålunda äger giltighet för vårt land. Konventionen skiljer sig så till vida från andra internationella överenskommelser, att den icke i främsta rummet avser att binda de deltagande staterna i förhållande till varandra utan innebär åtagande från de ratificerande ländernas sida att garantera de egna medborgarna, att vissa minimikrav i rättssäkerhetshänseende skola uppfyllas i intern lagstiftning och rättstillämpning.

Konventionen är icke tänkt som en tom, till intet förpliktande deklARATION. Dess upphovsmän ha låtit sig angeläget vara att skapa säkerhet för att konventionens stadganden skola iakttagas. I sådant syfte ha i konventionen intagits regler om två kontrollorgan, dels om den europeiska kommissionen för de mänskliga rättigheterna, dels ock om den europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna. Av dessa organ har den förstnämnda kommissionen varit i verksamhet under åtskilliga år; den har sedan den 5 juli 1955 haft befogenhet att upptaga klagomål också från enskilda, en rätt som tillkommer kommissionen dock endast i den mån det land, mot vilket sådan individuell klagan riktas, förklarat sig erkänna kommissionens behörighet att mottaga sådana framställningar. Sverige har avgivit sådan förklaring för sin del, vilket innebär att enskilda kunna anföra klagomål hos kommissionen mot Sverige i anledning av att de här icke kommit i åtnjutande av de rättigheter konventionen tillerkänner en enskild. Kommissionen är närmast ett slags utrednings- och förhandlingsorgan, som i första hand skall söka åstadkomma en uppgörelse i godo. I sista hand är det emellertid enligt konventionen Europarådets ministerkommitté, som har avgörandet i sin hand, förutsatt att den nyssnämnda domstolen icke kopplas in i förfarandet. Detta har hittills ej kunnat ske, då domstolen ej funnits till.

Enligt konventionen skall den europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna i sista hand slita tvister om konventionens tillämplighet. Den skall bestå av domare till det antal, som Europarådet har medlemmar, d. v. s. 15. Medlemmarna i domstolen väljas för en tid av nio år av Europarådets

rådgivande församling bland personer, vilka medlemsstaterna föreslagit och som skola vara framstående jurister. Endast fördragsslutande part eller kommission äger hänskjuta ett mål till domstolen. Domstolens utslag är slutgiltigt; de fördragsslutande parterna, d. v. s. de olika staterna, ha förbundet sig att efterkomma utslagen i alla de mål, i vilka de äro parter.

För att domstolen skall komma till stånd krävs det enligt konventionen att minst åtta av medlemsländerna avgivit en förklaring av innehåll att de erkänna att i alla frågor angående tolkning och tillämpning av konventionen domstolens jurisdiktion är för parten tvingande i och för sig och utan särskild överenskommelse. Detta antal förklaringar uppnåddes först den 3 september 1958 i samband med att femårsdagen av konventionens ikraftträdande firades å Bryssel-utställningen. Sådan förklaring hade tidigare avgivits av Irland, Danmark, Nederländerna, Tyska förbundsrepubliken, Belgien och Luxemburg. Island och Österrike lämnade vid nyss nämnda tillfälle de två återstående behövliga förklaringarna, och därmed förelågo förutsättningarna för domstolens upprättande.

Val av domare har nu ägt rum vid Europarådets nyss hållna session den 22 januari 1959. Som svensk medlem i domstolen har invalts professor Åke Holmbäck. Sedan domstolen sålunda blivit tillsatt, har konventionen kommit i full tillämpning.

I samband med Sveriges ratifikation av konventionen framhöll utrikesministern (se kungl. prop. 1951: 165 s. 14), att Sverige icke borde avgiva någon förklaring rörande domstolen, innan erfarenheten visat att behov förelåge av domstolen. Sedan denna nu kommit till stånd, måste det emellertid anses som självklart, att Sverige bör avgiva förklaring om erkännande av domstolen enligt art. 46 i konventionen. Sverige bör icke undandraga sig att på detta sätt lämna ett bidrag till det allmänna arbete som pågår för att stärka rättssäkerheten inom Europas länder. Ett ytterligare skäl härför är att Danmark och Island redan avgivit sådan förklaring.

Under hänvisning till det anförda få vi hemställa,

att riksdagen måtte bemyndiga Kungl. Maj:t att till Europarådet avgiva sådan förklaring rörande den europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna, som avses i art. 46 i Europarådets konvention angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna.

Stockholm den 27 januari 1959

Henrik Munktell

Gunnar Heckscher

Ragnild Sandström

Jean Braconier

Gustav Boija

C. G. Regnéll